

Cristina ANDREESCU*

Cauza E.S. c. Austriei

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secția a V-a

Cauza E.S. c. Austriei

Cererea nr. 38450/12

Hotărârea din 25 octombrie 2018

Art. 10 din Convenție – „Libertatea de exprimare”

Art. 6 din Convenție – „Dreptul la un proces echitabil”

(Cererea de trimitere la Marea Cameră în așteptare)

PROCEDURA

1. La baza acestui dosar se află o cerere (nr. 38450/12) îndreptată împotriva Republicii Austriece prin care un cetățean al acestui Stat („reclamanta”) a sesizat Curtea pe 6 iunie 2012 în temeiul articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”). Președinta Secțiunii a acordat reclamantei anonimitate din proprie inițiativă (Articolul 47 § 4 al Regulamentului Curții).

2. Solicitanta a fost reprezentată în fața curții de GheneffRamiSommer, o firmă de avocatură din Viena. Guvernul austriac („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul său, Ambasador H. Tichy, Director al Departamentului pentru Afaceri Juridice Internaționale al Ministerului Federal pentru Europa, Integrare și Afaceri Externe.

3. Reclamanta se plânge că prin condamnarea sa penală pentru denigrarea doctrinelor religioase (*Herabwürdigung religiöser Lehren*) i-a fost încălcată libertatea de exprimare garantată prin Articolul 10 al Convenției.

4. Plângerea privind presupusa violare a Articolului 10 al Convenției a fost transmisă Guvernului pe data de 16 decembrie 2015 și restul cererii a fost declarată inadmisibilă potrivit Articolului 54 § 3 al Regulamentului Curții.

5. Opinii ale părților terțe au fost primite din partea Centrului European pentru Lege și Justiție, căruia i-a fost permis de către Președintă să intervină în procedura scrisă (Articolul 36 § 2 al Convenției și Articolul 44 § 2 al Regulamentului Curții).

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE SPEȚEI

6. Reclamanta este născută în 1971 și trăiește în Viena.

7. Începând cu ianuarie 2008, aceasta a ținut mai multe seminare intitulate „Informații de Bază despre Islam” (*Grundlagen des Islams*) la Institutul de Educație al Partidului Libertății – partid de

* *Doctorandă la Școala Națională de Științe Politice și Administrative*

Email: landofcy@gmail.com

Manuscris primit la 27 iunie 2018.

dreapta – (*Bildungsinstitut der Freiheitlichen Partei Österreichs*). Accesul la seminare nu a fost restricționat la membrii Partidului Libertății și invitați ai acestora, ci evenimentului i-a fost făcută publicitate pe website. Mai mult, leader-ul Partidului Libertății, H.-C.S., a distribuit un pamflet care viza specific votanții tineri, făcând publicitate seminarelor ca „seminare de top” în cadrul unui „pachet de educație gratuit”. Reclamata nu a fost implicată în selecționarea participanților.

8. Două dintre seminare au fost ținute pe data de 15 octombrie și 12 noiembrie 2009, fiecare având în jur de treizeci de participanți. Unul dintre participanți a fost un ziarist sub acoperire angajat de săptămânalul N.

9. La cererea săptămânalului, a început o investigație preliminară împotriva petentei și, pe 11 februarie 2010, ea a fost interogată de poliție privind anumite afirmații făcute în timpul seminarelor, care erau îndreptate împotriva doctrineor Islamului.

10. Pe 12 august 2010 Biroul Procurorului General al Vienei (*Staatsanwaltschaft Wien* – „Procurorul”) a pus sub acuzare petenta pentru incitare la ură (*Verhetzung*), în conformitate cu Articolul 283 al Codului Penal. Audierile au avut loc pe 23 noiembrie 2010, 18 ianuarie 2011 și 15 februarie 2011.

11. La audierea din 18 ianuarie 2011 Curtea Penală Regională din Viena (*Landesgericht für Strafsachen Wien* – „Curtea Regională”) a informat petenta că încadrarea legală adoptată de curte în speță ar putea fi diferită de acuzație. Audierea a fost astfel amânată pentru a-i oferi acesteia timp pentru pregătirea apărării.

12. La finalul audierii din 15 februarie 2011, Curtea Regională a achitat-o pe petentă privind mai multe afirmații inițial incluse în rechizitoriu sub incidența Articolului 283 al Codului Penal. Motivația a ținut în parte de retragerea acuzațiilor privind anumite afirmații de către procuror, și în parte de incapacitatea de a determina dacă petenta a făcut unele din celelalte afirmații exact sau măcar aproximativ în forma înregistrată în rechizitoriu. Petenta a fost însă condamnată pentru denigrarea doctrinelor religioase (*Herabwürdigung religiöser Lehren*), în conformitate cu Articolul 188 al Codului Penal pentru trei alte afirmații. I s-a cerut să plătească costul procesului și o amendă per diem de 4 EURO (EUR) pentru o perioadă de 120 de zile (EUR 480 în total), care ar fi rezultat în șazececi de zile de închisoare dacă suma nu ar fi fost plătită. Curtea a considerat încălcarea repetată a legii de către petentă ca fiind o circumstanță agravantă, și lipsa unui cazier penal ca circumstanță atenuantă. Curtea a găsit petenta ca fiind vinovată de denigrarea publică a unui obiect de venerație al unei biserici sau societăți religioase naționale, și anume Mahomed, Profetul Islamului, într-o manieră ce poate trezi indignare justificată (*geeignet, berechtigtes Ärgernis zu erregen*).

13. Afirmațiile pe care curtea le-a găsit incriminatoare au fost următoarele:

Traducere:

1./ 1. Una dintre cele mai mari probleme cu care ne confruntăm în ziua de azi este că Mahomed este văzut ca un bărbat ideal, omul perfect, musulmanul perfect. Aceasta înseamnă că cea mai înaltă poruncă pentru un bărbat musulman este să îl imite pe Mahomed, să trăiască o viață ca a sa. Aceasta nu se întâmplă în concordanță cu standardele sociale și legile noastre. Pentru că era un comandant militar („warlord”), a avut multe femei, ca să zicem așa, și îi plăcea să „o facă” cu copii. Și potrivit standardelor noastre el nu era un om perfect. Avem mari probleme cu asta în ziua de azi, că musulmanii intră în conflict cu democrația și sistemul nostru de valori ...

2. Cea mai importantă dintre colecțiile de Hadith recunoscute de toate școlile juridice: Cea mai importantă este Sahih Al-Bukhari. Dacă un Hadith este citat în versiunea Bukhari, cu siguranță toți musulmanii îl vor recunoaște. Și, din păcate, în Al-Bukhari este scrisă chestia

cu Aisha și sexul cu copii...

II./ Îmi aduc aminte de sora mea, am mai spus asta de câteva ori deja, când [S.W.] a făcut faimoasa sa declarație în Graz, sora mea m-a sunat și m-a întrebat: „Pentru numele lui Dumnezeu. Tu i-ai spus asta lui [S.W.]?” La care eu am răspuns: „Nu, nu am fost eu, dar poți să cauți informația, nu este un secret”. Ea: „Nu poți să o spui așa!” Și eu: „O persoană de 56 de ani și una de șase ani? Cum numești asta? Dă-mi un exemplu? Cum îi spunem, dacă nu pedofilie?” Ea: „Bine, trebuie parafrizat, spus într-un mod mai diplomatic”. Sora mea este simptomatică. Am auzit asta de atâtea ori. „Erau alte vremuri” – nu era OK atunci și nu este OK acum. Punct. Și încă se mai întâmplă în ziua de azi. Așa ceva nu trebuie aprobat niciodată. Ei toți își creează propria lor realitate, pentru că adevărul este atât de crud ...”.

[...]

14. Curtea Regională a găsit că afirmațiile de mai sus transmit practic mesajul că Mahomed avea tendințe pedofile. A stabilit că petenta se referea la căsătoria între Mahomed și Aisha, care avea șase ani, și care a fost consumată când aceasta avea nouă ani. Curtea a găsit că făcând această afirmație, petenta a sugerat că Muhammad nu era un subiect demn de venerație. Cu toate acestea, a găsit și că nu se poate determina că petenta a intenționat să îi condamne pe toți musulmanii. Ea nu sugera că toți musulmanii sunt pedofili, ci critica imitarea fără reflecție a unui model. Potrivit curții, definiția comună a pedofiliei era un interes sexual primar în copii care nu au atins vârsta pubertății. Pentru că pedofilia era un comportament ostracizat și ilegal, era evident că afirmațiile petentei puteau cauza indignare. Curtea a concluzionat că petenta a intenționat să-l acuze pe nedrept pe Mahomed de tendințe pedofile. Deși criticarea mariajelor timpurii este justificată, ea a acuzat un subiect de venerație religioasă că ar avea un interes primar sexual față de copii, dedus din căsătoria acestuia cu un copil, fără a lua în considerare faptul că această căsătorie a continuat până la moartea Profetului, când Aisha împlinise deja optsprezece ani și astfel depășise vârsta pubertății. În plus, curtea a hotărât că datorită naturii publice a seminariilor, care nu au fost limitate la membrii Partidului Libertății, este de conceput că măcar o parte dintre participanți ar fi putut fi deranjați de afirmații.

15. Curtea Regională a mai stabilit că orice persoană care dorește să-și exercite drepturile conform Articolului 10 din Convenție are datorii și responsabilități, cum ar fi să se abțină de la a face afirmații care îi rănesc pe alții fără motiv și astfel nu contribuie la o dezbatere de interes public. Ea a făcut un exercițiu de punere în echilibru a drepturilor stabilite de Articolul 9, pe de o parte, și de Articolul 10, pe de altă parte. Curtea a considerat că afirmațiile petentei nu erau o prezentare a faptelor, ci judecăți de valoare peiorative care au depășit limitele permisibile. A considerat că petenta nu a intenționat să discute tema într-un mod obiectiv, ci a vizat direct înjosirea lui Mahomed. Curtea a afirmat că pedofilia și mariajele timpurii nu sunt același lucru, și acestea nu erau un fenomen doar în Islam, ci erau răspândite și printre dinastiile europene. Mai mult, curtea a argumentat că libertatea de religie, așa cum este ea protejată de Articolul 9 din Convenție este unul dintre fundamentele societății democratice. Aceia care invocă libertatea lor de religie nu se pot aștepta să fie scutiți de critici, și trebuie chiar să accepte negarea credințelor lor. Totuși, modul în care punctele de vedere religioase sunt atacate poate implica responsabilitatea Statului de a garanta exercitarea pașnică a drepturilor conform Articolului 9. Prezentarea unor obiecte de venerație religioasă în moduri provocatoare ce pot răni sentimentele adepților unei religii poate fi considerată ca o violare premeditată a spiritului toleranței, care este una din bazele unei societăți democratice. Curtea a concluzionat că ingerința în exercițiul libertății de exprimare printr-o condamnare penală a fost justificată deoarece are bază legală și a fost necesară într-o societate democratică, și anume

pentru protejarea păcii religioase în Austria.

16. Petenta a făcut apel, argumentând că afirmațiile incriminate au fost o prezentare a faptelor și nu judecăți de valoare. Ea a făcut referire la mai multe dintre documentele pe care le-a depus ca probă și care, în opinia sa, confirmau clar că atunci când Mahomed avea cincizeci și șase de ani, acesta a avut relații sexuale cu Aisha care avea nouă ani. Ea a afirmat că este absolut rezonabil să prezinți aceste fapte în lumina valorilor societății de azi. Nu a fost intenția sa de a-l denigra pe Mahomed. Ea doar a criticat ideea ca un adult să aibă sex cu un copil de nouă ani și s-a întrebat dacă aceasta nu este pedofilie. Potrivit argumentelor Curții Regionale, cineva care s-a căsătorit cu un copil și a reușit să mențină căsătoria până ce copilul a atins vârsta legală nu ar putea fi descris ca fiind pedofil. Ea a mai susținut și că nu a utilizat termenul „pedofil” în sensul științific strict, ci în modul utilizat în limba de zi cu zi, ca referindu-se la bărbați care fac sex cu minori. Ea a afirmat că nu a spus niciodată că Mahomed a fost un pedofil pentru că s-a căsătorit cu un copil, ci pentru că a avut relații sexuale cu unul. În orice caz, afirmațiile sale intră sub incidența Articolului 10 din Convenție, care include dreptul de a împărtăși opinii și idei care ofensează, șochează sau deranjează.

17. Pe 20 decembrie 2011 Curtea de Apel din Viena (*Oberlandesgericht Wien* – mai departe „Curtea de Apel”) a respins apelul petentei, confirmând în esență constatările legale și de fapt ale curții inferioare. Curtea Regională își bazase constatările pe faptele înaintate de petentă, că Mahomed s-a căsătorit cu Aisha când aceasta avea șase ani și a consumat căsătoria când ea avea nouă ani. Curtea a făcut o distincție corectă între mariajul timpuriu și pedofilie. Ea nu și-a bazat concluziile pe o definiție imprevizibilă a termenului de „pedofilie”, ci pe o definiție comună comparabilă cu cea utilizată de Organizația Mondială a Sănătății. Privind alegația de încălcare a Articolului 10 din Convenție, Curtea de Apel, referindu-se la jurisprudența Curții (*Î.A. c. Turciei*, nr. 42571/98, CEDO 2005VIII, și *Aydın Tatlav c. Turciei*, nr.50692/99, 2 mai 2006), a găsit că trebuie să examineze dacă afirmațiile în discuție au fost doar provocatoare sau au fost intenționat un atac abuziv la adresa Profetului Islamului. Ea a concluzionat că a doua posibilitate este cea reală deoarece musulmanii ar considera afirmațiile petentei – „îi plăcea s-o facă cu copii”, „chestia cu Aisha și sexul cu copii” și „O persoană de 56 de ani și una de șase ani? Cum numești asta? Dă-mi un exemplu? Cum îi spunem, dacă nu pedofilie?” – greșite și ofensive, chiar dacă Mahomed s-a căsătorit cu o fată de șase ani și a avut relații sexuale cu ea când aceasta avea nouă ani.

18. Curtea de Apel a afirmat că motivul condamnării petentei nu a fost faptul că evenimentele presupuse ar fi avut loc acum mai mult de o mie de ani și un comportament similar nu ar mai fi tolerabil potrivit legii penale actuale și potrivit conceptelor morale și de valoare contemporane, ci pentru că petenta l-a acuzat pe Mahomed de pedofilie utilizând termenul plural „copii”, „sex cu copii”, „cum îi spunem, dacă nu pedofilie?” fără a demonstra că interesul sexual primar în Aisha ținea de faptul că aceasta nu atinsese pubertatea. Mai mult, nu au existat surse de încredere care să susțină această alegație, deoarece nu există probe documentare care să sugereze că celelalte soții sau concubine ale sale au fost la fel de tinere. Din contră, prima sa soție a fost mai în vârstă cu cincisprezece ani decât el, cum se poate vedea din documentele depuse chiar de petentă. Chiar dacă petenta ar fi avut dreptul să critice încercările altora de a-l imita pe Mahomed, afirmațiile ei demonstrează intenția sa de a denigra și a batjocori musulmanii. Critica dură la adresa bisericilor și societăților religioase (*Religionsgesellschaften*) și a tradițiilor și obiceiurilor religioase este legală. Însă limitele permisibile au fost depășite când s-a făcut trecerea de la critică la insulte și batjocoră la adresa unei credințe religioase sau persoane venerate (*Beschimpfung oder Verspottung einer Religion oder von ihr verehrten Personen*). Ingerința în exercițiul libertății petentei sub incidența

Articolului 10 din Convenție a fost astfel justificată. În ceea ce privește argumentul petentei potrivit căruia participanții la seminar cunoșteau abordarea sa critică și nu puteau fi ofențați, Curtea de Apel a observat cã seminarul public a fost oferit gratuit votanților tineri de cãtre Institutul de Educație al Partidului Austriac al Libertãții, și cel puțin unul dintre participanți s-a simțit ofențat din moment ce plãngerea sa a rezultat în acuzarea petentei.

19. Pe 16 aprilie 2012 petenta a fãcut o cerere de reîncepere a procedurilor (*Antrag auf Erneuerung des Strafverfahrens*) la Curtea Supremã (*Oberster Gerichtshof*), potrivit Articolului 363a din Codul de Procedurã Penalã (*Strafprozessordnung*) și bazãndu-se pe Articolul 6 § 1, Articolul 7 § 1 și Articolul 10 din Convenție.

20. Pe 6 iunie 2012 petenta a înregistrat cererea la Curte.

21. Pe 11 decembrie 2013, Curtea Supremã a respins cererea de reîncepere a procedurilor. Privind alegația de încãlcare a Articolului 10, a hotãrât cã decizia de condamnare a petentei pe baza Articolului 188 al Codului Penal constituie o ingerințã în exercițiul libertãții de exprimare, care este însã justificatã potrivit Articolului 10 § 2 din Convenție. Referindu-se la jurisprudența Curții (*Otto-Preminger-Institut c. Austriei*, 20 septembrie 1994, Seria A nr. 295A; *I.A.*, citat mai sus; *Wingrove c. Regatului Unit*, 25 Noiembrie 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996V; *Aydın Tatlav*, citat mai sus; și *Giniewski c. Franței*, nr. 64016/00, CEDO 2006I) a hotãrât cã scopul ingerinței a fost protejarea pãcii religioase și a sentimentelor religioase ale altora și era astfel legitim. Curtea a afirmat de mai multe ori cã în context religios, Statele membre au datoria de a reprima anumite forme de comportament și de exprimare care sunt ofensive în mod gratuit față de alții sau sunt blasfemiatoare. În cazurile în care afirmațiile incriminate nu doar au ofențat și șocat, sau au exprimat o opinie „provocatoare”, ci au fost considerate și un atac abuziv la adresa unui grup religios – de exemplu un atac abuziv la adresa Profetului Islamului, ca în cazul petentei –, o condamnare penalã ar putea fi necesarã pentru a proteja libertatea religioasã a altora. Pentru condamnãrile sub incidența Articolului 188 din Codul Penal, trebuie luate în considerare principiile dezvoltate în Articolele 9 și 10 din Convenție atunci când se determinã dacã o afirmație poate „stãrni indignare justificatã”. O afirmație nu poate fi consideratã a stãrni indignare dacã este în echilibru cu Articolele 9 și 10 din Convenție. Curțile trebuie astfel sã examineze sensul afirmației incriminate cãt și contextul în care aceasta a fost fãcutã și dacã afirmația este bazatã pe fapt sau o judecatã de valoare. Doar luãnd în considerare toate aceste lucruri poate sã fie determinatã posibilitatea de a stãrni indignare justificatã.

22. Prin aplicarea considerațiilor de mai sus în cazul petentei, Curtea Supremã a hotãrât cã aceasta nu a intenționat sã contribuie la o dezbaterie serioasã despre Islam sau fenomenul mariajelor timpurii, ci doar sã-l calomnieze pe Mahomed, acuzãndu-l de o anumitã preferințã sexualã pe baza presupunerii cã a avut relații sexuale cu un copil prepubescent, pentru a arãta cã acesta nu este un subiect demn de venerație. Fãrã a judeca greșit importanța dezbaterii privind relațiile sexuale între adulți și copii, petenta nu a contribuit la o dezbaterie de interes general, pentru cã a fãcut afirmațiile în primul rând pentru a-l calomnia pe Mahomed. Pe baza constatãrilor Curții Regionale cum cã afirmațiile petentei reprezintã judecãți de valoare, Curtea Supremã a hotãrât cã acestea nu mai reprezentau o contribuție la o dezbaterie serioasã. Acest caz este diferit de cazul *Aydın Tatlav* (citat mai sus), în care o carte științificã aflatã la a 5-a ediție conținea un pasaj de criticã durã a religiei, care nu a fost ofensiv. În cazul prezent, condamnarea penalã a constituit o mãsura necesarã într-o societate democraticã în sensul Articolului 10 din Convenție. Mai mult, mãsura luatã de Curtea Penalã a fost și proporționalã, deoarece petentei i s-a cerut doar sã plãteascã o amendã de 480 EURO. Curtea Supremã respinge astfel cererea petentei de reîncepere a procedurilor.

23. Decizia Curții Supreme a fost transmisă reprezentantului legal al petentei pe 8 ianuarie 2014.

II. DREPTUL INTERN PERTINENT

24. Articolul 188 al Codului Penal este parte a secțiunii 8 a codului Penal care, *inter alia*, enumerează infracțiunile împotriva păcii religioase pedepsibile penal (*Strafbare Handlungen gegen den religiösen Frieden*). Cităm:

Articolul 188 - Denigrarea preceptelor religioase

Orice persoană care denigrează sau insultă public o persoană sau un bun care face obiectul venerației unei biserici sau comunități religioase recunoscută în această țară, sau o doctrină religioasă, un obicei legal acceptat sau o instituție care este organizată și funcționează potrivit legii a unei asemenea biserici sau comunități religioase în împrejurări de natură a stârni o indignare legitimă se pedepsește cu închisoare de până la 6 luni sau cu amendă de până la 360 zile-amendă.

25. Articolul 283 din Codul Penal în vigoare la momentul relevant afirmă:

Articolul 283 – Instigarea la ură

1. Persoana care instigă public la violență împotriva unei biserici sau comunități religioase recunoscute sau împotriva unui grup definit prin apartenența la o asemenea biserică sau comunitate religioasă, o rasă, națiune, trib sau stat, într-o manieră care poate pune în pericol ordinea publică, se pedepsește cu închisoarea de până la doi ani.
2. Similar, persoana care incită public împotriva unui grup definit în paragraful 1 sau încearcă să îl insulte sau să îl denigreze într-o manieră care violează demnitatea umană va fi pedepsită în mod similar.

III. DREPT INTERNAȚIONAL

26. Articolul 20 § 2 din Pactul Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Civile și Politice din 1966 stabilește că:

Orice indemn la ura națională, rasială sau religioasă care constituie o incitare la discriminare, la ostilitate sau la violență este interzis prin lege.

27. Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a afirmat în Recomandarea 1805 (2007) privind „Blasfemia, insulta religioasă și discursul de incitare la ură împotriva persoanelor pe motiv de religie”:

4. Privind blasfemia, insulta religioasă și discursul urii împotriva persoanelor pe motiv de religie, statul este trebuit să determine ce constituie o infracțiune penală în limitele impuse de jurisprudența Curții Europene de Drepturile Omului. Astfel, Adunarea consideră că blasfemia, ca insultă la adresa unei religii, nu ar trebui încadrată ca infracțiune penală. Trebuie făcută o diferență între lucrurile ce țin de conștiința morală și cele ce țin de legalitate, cele care aparțin domeniului public și cele care aparțin sferei private. Chiar dacă în ziua de azi persecuțiile în această privință sunt rare în țările membre, ele sunt nenumărate în alte țări ale lumii.

...

14. Adunarea observă că statele membre au obligația, potrivit Articolului 9 din

Convenție, de a proteja libertatea religioasă, inclusiv libertatea de manifestare religioasă. Aceasta necesită ca statele membre să protejeze astfel de manifestări împotriva interferenței altora. Totuși, aceste drepturi pot fi uneori subiectul unor limitări justificate. Provocarea pentru autorități constă în stabilirea unui echilibru echitabil între interesele persoanelor ca membrii ai comunității religioase de a le fi respectate dreptul de a-și manifesta religia sau dreptul la educație, și interesul publicului sau drepturile și interesele altora.

15. Adunarea consideră că, în măsura în care este necesar într-o societate democratică în acord cu Articolul 10, paragraful 2, din Convenție, legea națională ar trebui să penalizeze numai exprimarea privind teme religioase care tulbură ordinea publică intenționat și sever și incită la violență publică. ...

28. Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept („Comisia de la Veneția”) afirmă în „Raportul privind relația dintre Libertatea de Expresie și Libertatea de Religie: problema reglementării și urmării penale a Blasfemiei, Insulte Religioase și Incitării la Ură Religioasă” (CDL-AD(2008)026, §§ 89-92):

Cu privire la întrebarea dacă este necesară o legislație suplimentară specifică în domeniul blasfemiei, insultei religioase și incitării la ură religioasă, Comisia hotărăște că:

- a) Incitarea la ură, inclusiv ură religioasă, trebuie să fie obiectul sancțiunilor penale așa cum se întâmplă în aproape toate Statele Europene...
- b) Nu este nici necesară nici dezirabilă crearea unei infracțiuni de insultă religioasă (adică insultă la adresa sentimentelor religioase), fără elementul incitării la ură ca și componentă esențială.
- c) Că infracțiunea de blasfemie ar trebui să fie abrogată (cum este cazul în majoritatea Statelor Europene) și nu ar trebui să fie reintrodusă. ...

Privind întrebarea până la ce punct legislația penală este adecvată și/sau eficace în crearea unui echilibru adecvat între dreptul la libertate de exprimare și dreptul la respect față de credințele personale, Comisia reiterează că, în opinia sa, sancțiunile penale sunt adecvate numai în cazul incitării la ură (exceptând cazurile când infracțiunile de ordine publică sunt adecvate).

În ciuda dificultăților de aplicare a legislației penale în acest domeniu, există o importantă valoare simbolică în introducerea sancțiunilor împotriva incitării la ură la nivel pan-European. Se trimite un semnal puternic către toate părțile societății și către toate societățile că o democrație eficace nu poate suporta comportamente și acte care îi subminează valorile de bază: pluralismul, toleranța, respectul pentru drepturile omului și nondiscriminarea. Este esențial însă ca aplicarea legislației împotriva incitării la ură să se facă într-o manieră non-discriminatorie.

În opinia Comisiei, sancțiunile penale sunt inadecvate în cazul insultei la adresa sentimentelor religioase și chiar mai mult în cazul blasfemiei.

29. Consiliul Drepturilor Omului al Națiunilor Unite a afirmat în Rezoluția 16/18 privind combaterea intoleranței, stereotipurilor negative, stigmatizării și discriminării, a incitării la violență și a violenței împotriva persoanelor din motive legate de apartenența religioasă sau de credință, adoptată pe 24 martie 2011:

2. *[Consiliul Drepturilor Omului] își exprimă îngrijorarea* legată de faptul că incidentele de intoleranță și discriminare religioasă și violență asociată, cât și folosirea de stereotipii negative la adresa persoanelor pe motive de religie sau credință sunt în creștere în jurul lumii și condamnă în acest context orice promovare a urii religioase

împotriva persoanelor care constituie incitare la discriminare, ostilitate sau violență, și îndeamnă Statele să ia măsuri eficace, cum o cere această rezoluție, în conformitate cu obligațiile lor sub incidența dreptului internațional al drepturilor omului, pentru a aborda și combate astfel de incidente;

...

5. *Consemnează* discursul Secretarului-General al Organizației Conferinței Islamice la a cincisprezecea sesiune a Consiliului Drepturilor Omului și se inspiră din apelul său ca Statele să ia următoarele acțiuni spre a promova un mediu intern de toleranță religioasă, pace și respect, prin:

...

- (e) Luarea de poziții împotriva intoleranței, inclusiv promovarea urii religioase care constituie incitare la discriminare, ostilitate sau violență;
- (f) Adoptarea unor măsuri de criminalizare a incitării la violență iminentă pe motiv de religie sau credință;
- (g) Înțelegerea nevoii de a combate defăimarea și folosirea de stereotipii negative la adresa persoanelor religioase, cât și a incitării la ură religioasă, prin crearea unor strategii și armonizarea acțiunilor la nivel local, național, regional și internațional prin, inter alia, educație și conștientizare;
- (h) Recunoașterea faptului că dezbateră deschisă, constructivă și respectuoasă a ideilor, cât și dialogul interreligios și intercultural la nivel local, național și internațional poate juca un rol pozitiv în combaterea urii religioase, incitării și violenței; ...”

30. Comisia Drepturilor Omului a ONU a adoptat la a 102-a sesiune (1129 iulie 2011) comentariul general nr. 34 privind libertatea de opinie și libertatea de expresie:

3. Libertatea de expresie este o condiție necesară pentru realizarea principiilor transparenței și responsabilității care, la rândul lor, sunt esențiale pentru promovarea și protecția drepturilor omului.

...

47. Legile anti-calomnie trebuie construite cu atenție pentru a fi siguri că ele sunt conforme cu paragraful 3 și nu servesc în practică la sufocarea libertății de exprimare. Toate aceste legi, și în particular legile penale privind calomnia, trebuie să includă mijloace de protejare, cum ar fi apărarea adevărului, și nu trebuie să fie aplicate acelor forme de exprimare care, prin natura lor, nu pot fi verificate. Cel puțin în privința comentariilor referitoare la persoane publice, trebuie evitate pedepsirea sau interzicerea în alt mod a afirmațiilor false care au fost publicate din eroare, dar fără intenție criminală. În orice caz, interesul public în tema supusă criticii trebuie recunoscut ca un mijloc de apărare. Statele ar trebui să aibă grijă să evite măsurile și penalizările excesiv de punitive. Acolo unde este relevant, Statele-părți ar trebui să plaseze limite rezonabile cerinței ca acuzatul să ramburseze costurile părții câștigătoare. Statele-părți ar trebui să ia în considerare decriminalizarea calomniei și, în orice caz, aplicarea legii penale ar trebui luată în considerare numai în cazurile cele mai serioase iar închisoarea nu este niciodată o pedeapsă adecvată. Este inadmisibil ca un Stat-parte să pună sub acuzare o persoană pentru calomnie sub incidența Codului Penal și să nu înceapă procesul cu celeritate – o astfel de practică are un efect de inhibare care ar putea restricționa pe nedrept exercitarea libertății de exprimare a persoanelor implicate și a altora.

48. Interzicerea manifestărilor de lipsă de respect pentru o religie sau alt sistem de credințe, inclusiv legile împotriva blasfemiei, sunt incompatibile cu Pactul, cu excepția circumstanțelor specifice prevăzute de articolul 20, paragraful 2, al Pactului. [...] Astfel, de exemplu, este inadmisibil ca astfel de legi să discrimineze în favoarea sau împotriva unei anumite sau anumitor religii sau sisteme de credințe, sau aderenților acestora, sau a credincioșilor față de necredincioși. Este inadmisibil și ca astfel de interdicții să fie utilizate pentru a preveni sau pedepsi critica adusă conducătorilor religioși sau comentariile privind doctrina religioasă sau dogmele religioase.
49. Legile care pedepsesc exprimarea opiniilor privind fapte istorice sunt incompatibile cu obligațiile impuse Statelor-părți de către Pact privind respectul libertății de opinie și de exprimare. Pactul nu permite interzicerea generală a exprimării unei opinii greșite sau a unei interpretări greșite a unor evenimente din trecut. Nu ar trebui niciodată impuse restricții dreptului la libertatea de opinie și, privind libertatea de expresie, acestea nu ar trebui să meargă mai departe de ceea ce este permis în paragraful 3 sau impus de articolul 20. ...
31. Parlamentul European, prin rezoluția sa din 27 februarie 2014 privind situația drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană (2012) (2013/2078(INI)), afirmă că:
Parlamentul European, ...
35. Amintește că legile interne care criminalizează blasfemia restricționează libertatea de exprimare privind credințele religioase sau de alt tip, sunt aplicate deseori pentru a persecuta, trata inacceptabil sau intimida persoanele ce aparțin minorităților religioase sau de alt tip, și pot avea un puternic efect inhibitor asupra libertății de exprimare și a libertății de religie și credință; recomandă ca Statele Membre să decriminalizeze astfel de infracțiuni ...

ÎN DREPT

ÎN CEEA CE PRIVEȘTE PRETINSA ÎNCĂRCARE A ARTICOLULUI 10 A CONVENȚIEI

32. Petenta afirmă că prin condamnarea sa penală pentru denigrarea doctrinelor religioase a fost încălcat Articolul 10 al Convenției, care afirmă:
1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.
 2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

A. Admisibilitatea

33. Curtea notează că plângerea nu este în mod vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 (a) din Convenție. De asemenea, aceasta constată că nu există niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, ea trebuie declarat admisibilă.

B. Pe fond

1. Argumentele părților

34. Petenta susține că prin condamnarea sa pentru afirmațiile menționate mai sus a avut loc o ingerință ilegală în exercitarea dreptului său la libertatea de expresie. Referindu-se la jurisprudența Curții, aceasta consideră că instanțele interne nu au luat în considerare substanța afirmațiilor incriminate din perspectiva Articolului 10 din Convenție. Dacă ar fi făcut-o, acestea nu ar fi fost calificate ca simple judecăți de valoare. Judecățile de valoare sunt excesive numai dacă nu sunt legate de fapte, în timp ce afirmațiile incriminate se bazează pe fapte. Petenta a subliniat că afirmația că Mahomed a avut relații sexuale cu un copil de nouă ani cita un fapt demonstrat istoric și ridică întrebarea dacă acest comportament poate fi considerat pedofilie; astfel, ea și-a bazat judecata de valoare pe fapte, ceea ce este întotdeauna permisibil în sensul Articolului 10 din Convenție. Mai mult, prin afirmațiile incriminate, ea și-a exprimat critica privind Islamul și imitarea fără reflecție a lui Mahomed în cadrul unei discuții obiective și animate, lucru neluat în considerare de curțile interne. Pe acest fundal, afirmațiile au fost o critică obiectivă a religiei, au contribuit la dezbateră publică și nu au avut ca țel denigrarea Profetului Islamului. În consecință, contrar raționamentului curților interne, a existat o bază factuală suficientă pentru aprecierea sa că acțiunile lui Mahomed reprezentau pedofilie. Ea a adăugat că a ținut un seminar întins pe mai multe zile cu o durată totală de doisprezece ore, de aceea câteva „afirmații individuale” trebuie tolerate pentru a permite o discuție animată, ce reprezenta o parte necesară a seminarului.

35. Petenta a mai susținut că grupurile religioase trebuie privite ca instituții publice și astfel trebuie să tolereze chiar și o critică severă. Referindu-se, *inter alia*, la hotărârea Curții în *Aydın Tatlav, Giniowski* (ambele citate mai sus) și *Gündüz c. Turkey* (nr. 35071/97, ECHR 2003XI), petenta a afirmat că atacurile nepotrivite la adresa grupurilor religioase trebuie să fie tolerate și atunci când se bazează pe fapte greșite, atâta timp cât nu au incitat la violență. Mai mult, drepturile garantate de Articolul 9 din Convenție nu au implicat existența unei interdicții a propagării de către alții a unei doctrine care este ostilă credințelor altor persoane. Numai exprimările care sunt ofensive altora în mod gratuit și astfel sunt o încălcare a drepturilor lor și care astfel nu au contribuit la nici o formă de dezbateră publică ar trebui să fie interzise de lege, în timp ce legile blasfemiei care pedepsesc penal ar trebui să fie evitate potrivit standardelor legale internaționale. Ea a pus în contrast cazul ei cu un alt caz din jurisprudența curții *İ.A.* (citată mai sus), deoarece afirmația incriminată în discuție în *İ.A.* nu a fost legată de fapte.

36. Privind întrebarea legată de scopul legitim al condamnării penale a petentei, Guvernul a susținut că Articolul 188 al Codului Penal nu interzice afirmațiile critice sau ofensive la adresa unei biserici sau a comunității religioase *per se*, ci doar reglementează maniera în care astfel de afirmații pot fi făcute. Așa cum afirmă notele explicative la proiectul de lege al guvernului (*Erläuternde Bemerkungen zur Regierungsvorlage*, RV 30 BlgNR XIII. GP, pg. 326 et seq.), scopul principal al acelei prevederi este de a proteja pacea religioasă, care este o parte importantă a păcii generale în

cadrul unui Stat. Pacea religioasă trebuie înțeleasă ca și coexistența pașnică a diverselor biserici și comunități religioase, cât și coexistența acestora cu cei care nu aparțin unei biserici sau comunități religioase. Guvernul conchide că prin condamnarea penală a petentei s-a urmărit scopul legitim de menținere a ordinii (protejarea păcii religioase) și de protejare a drepturilor altora (și anume a sentimentelor lor religioase).

37. Guvernul a argumentat că în analiza afirmațiilor incriminate curțile interne au pus în echilibru – în conformitate cu jurisprudența Curții – dreptul petentei de a-și face publice vederile și dreptul altora de a le fi respectată libertatea religioasă. Acestea au discutat pe larg substanța afirmațiilor incriminate și au concluzionat că acestea nu au fost o parte a unei discuții obiective privind Islamul și mariajele timpurii, ci au avut scopul de a-l calomnia pe Mahomed și astfel putea stârni o indignare justificată. Guvernul a reiterat că și Curtea Supremă a acceptat că tema relațiilor sexuale dintre adulți și minori este un subiect de dezbatere publică și de aceea limitele criticilor acceptabile erau mai largi. Cu toate acestea, afirmațiile petentei îl acuzau practic pe Mahomed de pedofilie, și din acest punct de vedere nu aveau suficientă bază în fapte; îl denigrau pe Mahomed și astfel nu contribuiau la o dezbatere publică obiectivă. Referindu-se la jurisprudența Curții, Guvernul a arătat că afirmațiile critice considerate de credincioși ca fiind extrem de insultătoare și provocatoare, cât și atacurile vehemente generale la adresa unui grup religios sau etnic sunt incompatibile cu valorile toleranței, păcii sociale și non-discriminării care stau la baza Convenției și astfel nu sunt protejate de dreptul la libertatea de exprimare. În sfârșit, sancțiunile impuse au constat într-o amendă moderată de 4 EURO (minimumul legal) pentru o durată de 120 de zile, adică numai o treime din maximumul posibil de 360 de zile.

2. Intervenția părții terțe

38. Centrul European pentru Lege și Justiție ca parte terță a susținut că afirmațiile care sunt judecate de valoare dar nu sunt lipsite de bază în fapte, contribuie la dezbaterea publică și dacă nu incită iminent la violență sunt permise potrivit Articolului 10 din Convenție. Acesta a remarcat că o condamnare penală care urmărește să protejeze credința în sine mai curând decât sentimentele credincioșilor constituie o condamnare pentru blasfemie – o încadrare penală care, potrivit standardelor legale internaționale, ar trebui abrogată. A argumentat că Articolul 188 din Codul Penal a servit ca mijloc de intimidare („efect de inhibare”) și a obstrucționat dezbaterea liberă. Opțiunea unei pedepse penale în locul uneia civile pentru protejarea libertății religioase nu este necesară într-o societate democratică.

3. Aprecierea Curții

39. Curtea consideră, și în aceasta părțile sunt în acord, că prin condamnarea penală aflată la baza acestui caz s-a produs o ingerință în exercitarea dreptului la liberă exprimare al petentei. O astfel de ingerință constituie o violare a Articolului 10 cu excepția cazului în care este „prevăzută de lege”, urmărește unul sau mai multe scopuri legitime descrise în paragraful 2 și este „necesară într-o societate democratică” pentru a atinge aceste scopuri.

(a) „Prevăzută de lege”

40. Curtea observă că existența unei „prevederi legale” referitoare la această ingerință nu este contestată, condamnarea petentei fiind bazată pe Articolul 188 din Codul Penal.

(b) „Scop legitim”

41. Deși petenta a subliniat că afirmațiile sale nu au avut scopul de a-l denigra pe Mahomed, ea nu a contestat scopul legitim al condamnării penale sub incidența Articolului 188 din Codul

Penal, și anume protejarea păcii religioase. Curtea este de acord cu analiza Guvernului potrivit căreia ingerința incriminată a urmărit să prevină tulburări publice, protejând pacea religioasă și sentimentele religioase, ceea ce corespunde protejării drepturilor altora în sensul Articolului 10 § 2 din Convenție.

(c) „Necesară într-o societate democratică”

(i) Principii generale

42. Curtea reiterează principiile fundamentale care stau la baza deciziilor sale privind Articolul 10 așa cum sunt acestea exprimate, de exemplu, în *Handyside c. Regatului Unit* (7 decembrie 1976, Seria A nr. 24), și în *Fressoz și Roire c. Franței* ([GC], nr. 29183/95, § 45, CEDO 1999-I). Libertatea de exprimare este unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile de bază pentru progresul său și pentru auto-împlinirea oricărei persoane. În condițiile paragrafului 2 al Articolului 10, aceasta se aplică nu doar „informațiilor” sau „ideilor” care sunt privite favorabil sau considerate inofensive sau fără importanță, ci și celor care ofensează, șochează sau deranjează. Curtea mai observă că Articolul 10 § 2 din Convenție permite foarte rar restricționarea discursului politic sau dezbaterii temelor de interes public (vezi *Baka c. Ungariei* [GC], nr. 20261/12, § 159, CEDO 2016, și *Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy c. Finlandei* [GC], nr. 931/13, § 167, CEDO 2017 (extracte)). Cei care aleg să-și exercite libertatea de manifestare a religiei potrivit Articolului 9 din Convenție, indiferent dacă o fac ca membri ai majorității sau ai unei minorități religioase, nu pot astfel să se aștepte să fie scutiți de la critică. Ei trebuie să tolereze și să accepte negarea de către alții a credințelor religioase și chiar promovarea de către alții a unor doctrine ostile credinței lor (vezi *Otto-Preminger-Institut*, § 47; *Î.A. c. Turciei*, § 28; și *Aydın Tatlav*, § 27, toate citate mai sus).

43. Așa cum recunoaște paragraful 2 al Articolului 10, exercitarea libertății de exprimare comportă însă datorii și responsabilități. Printre acestea, în contextul credințelor religioase, se află cerința generală de a asigura exercitarea pașnică a drepturilor garantate de Articolul 9 de către cei care au astfel de credințe, inclusiv datoria de a evita pe cât posibil o exprimare ofensatoare în mod gratuit sau blasfematoare privind obiecte de venerație (vezi *Sekmadienis Ltd. c. Lituaniei*, nr. 69317/14, § 74, 30 ianuarie 2018, pentru mai multe referințe). Acolo unde astfel de exprimări depășesc limitele negării critice a credințelor religioase ale altora și sunt susceptibile de a incita la intoleranță religioasă, de exemplu în cazul unui atac nepotrivit sau chiar abuziv la adresa unui obiect de venerație religioasă, Statul le poate considera în mod legitim ca fiind incompatibile cu respectul pentru libertatea de gândire, conștiință și religie și poate lua măsuri restrictive proporționale (vezi de exemplu, *mutatis mutandis*, *Otto-Preminger-Institut*, § 47, și *Î.A. c. Turciei*, § 29, ambele citate mai sus). În plus, exprimările care încearcă să răspândească, incite sau justifice ura bazată pe intoleranță, inclusiv intoleranța religioasă, nu se bucură de protecțiile conferite de Articolul 10 din Convenție (vezi, *mutatis mutandis*, *Gündüz*, citat mai sus, § 51).

44. Când a hotărât dacă restricționarea drepturilor și libertăților garantate de Convenție poate fi considerată „necesară într-o societate democratică”, Curtea a susținut frecvent că Statele Contractante se bucură de o anumită marjă de apreciere (vezi, de exemplu, *Wingrove*, citat mai sus, §§ 53 și 58, și *Murphy c. Irlandei*, nr. 44179/98, § 67, CEDO 2003IX (extracte)). Absența unei concepții europene uniforme privind cerințele atașate protecției drepturilor altora în privința atacurilor asupra convingerilor lor religioase lărgeste marja de apreciere a Statelor Contractante în reglementarea libertății de exprimare în teme care pot ofensa convingerile personale în sfera moralei și religiei (vezi *Otto-Preminger-Institut*, § 50; *Wingrove*, § 58, *Î.A.*, § 25; *Giniewski*, § 44; și *Aydın Tatlav*, § 24, toate citate mai sus). Și nu numai că acestea se bucură de o largă marjă de

apreciere în această privință. Ele au obligația pozitivă potrivit Articolului 9 din Convenție de a asigura coexistența pașnică a tuturor religiilor și a celor ce nu aparțin unui grup religios asigurând toleranța mutuală (vezi *Leyla Şahin c. Turkey* [GC], nr. 44774/98, §§ 107-108, CEDO 2005XI, și *S.A.S. c. Franței* [GC], nr. 43835/11, § 123-128, CEDO 2014 (extracte)).

45. Un Stat poate astfel să considere în mod legitim necesar să ia măsuri în scopul reprimării anumitor forme de manifestare, inclusiv împărtășirea unor informații și idei considerate incompatibile cu respectul pentru libertatea de gândire, conștiință și religia a altora (vezi, în contextul Articolului 9, *Kokkinakis c. Greciei*, 25 mai 1993, Seria A nr. 260-A; *OttoPreminger-Institut*, § 47; și *Aydın Tatlav*, § 25, ambele citate mai sus). Curtea este cea care, însă, ia decizia finală privind compatibilitatea restricționării cu Convenția și face aceasta analiză luând în considerare circumstanțele particulare ale cazului.

46. Curtea trebuie deci să cântărească interesele contradictorii legate de exercitarea a două libertăți fundamentale, și anume dreptul petentei de a împărtăși public opiniile sale privind doctrina religioasă pe de o parte, și dreptul altora la respect pentru libertatea lor de gândire, conștiință și religie pe de altă parte (vezi *OttoPremingerInstitut*, § 55, și *Aydın Tatlav*, § 26, ambele citate mai sus).

47. În jurisprudența sa Curtea a făcut diferența între declarații de fapt și judecăți de valoare. Clasificarea unei afirmații ca fapt sau ca judecată de valoare se află în primul rând în marja de apreciere a autorităților naționale, în particular a curților interne (vezi *Prager și Oberschlick c. Austriei*, 26 April 1995, § 36, Seria A nr. 313). Totuși, Curtea poate schimba această clasificare în exercitarea funcției sale de supervizare (vezi *Kharmalov c. Rusiei*, nr. 27447/07, § 31, 8 octombrie 2015; *Pinto Pinheiro Marques c. Portugaliei*, nr. 26671/09, § 43, 22 ianuarie 2015).

48. În cazurile anterioare Curtea a subliniat că gradul de adevăr al judecăților de valoare nu poate fi dovedit. Cerința de a dovedi adevărul unei judecăți de valoare nu poate fi îndeplinită și este o ingerință în exercitarea dreptului de opinie, care este o parte fundamentală a drepturilor apărute de Articolul 10. Totuși, chiar și atunci când o afirmație este o judecată de valoare, proporționalitatea ingerinței poate depinde de existența unei baze în fapt suficiente pentru afirmația incriminată, deoarece o judecată de valoare fără o bază în fapt ar putea fi excesivă. Așa cum Curtea a observat în cazuri anterioare, diferența constă în gradul de probare a faptelor care urmează să fie stabilite (vezi *Jerusalem c. Austriei*, nr. 26958/95, § 43, CEDO 2001II; *Feldek c. Slovaciei*, nr.29032/95, §§ 73-76, CEDO 2001 VIII; și *Genner c. Austriei*, nr. 55495/08, § 38, 12 ianuarie 2016).

49. În exercitarea funcției sale de supervizare, nu este în sarcina Curții să ia locul autorităților naționale, ci să analizeze potrivit Articolului 10, uitându-se la caz în totalitatea sa, deciziile luate de acestea în temeiul puterii lor de apreciere, în particular dacă și-au bazat deciziile pe o analiză acceptabilă a faptelor relevante (vezi *Vogt c. Germaniei*, 26 septembrie 1995, § 52, Seria A nr. 323, și *Jerusalem*, citat mai sus, § 33, cu mai multe referințe), și dacă ingerința corespunde unei „nevoi sociale presante” și a fost „proporțională cu scopul legitim urmărit” (vezi *İ.A.*, citat mai sus, § 26, cu mai multe referințe). În determinarea proporționalității, Curtea trebuie să ia în considerare ingerința incriminată nu numai în lumina conținutului afirmației în discuție, ci și a contextului în care acestea au fost făcute. Mai mult, natura și severitatea penalizării impuse sunt și ele factori care trebuie luați în considerare (vezi, de exemplu, *Gündüz*, citat mai sus, § 42). Acolo unde exercițiul de echilibrare a fost făcut de autoritățile naționale în conformitate cu criteriile stabilite în jurisprudența Curții, Curtea are nevoie de motive puternice pentru a substitui punctul său de vedere celui al curților interne (vezi *Von Hannover c. Germaniei (nr. 2)* [GC], nr. 40660/08 și 60641/08, § 107, 7 februarie 2012).

(ii) *Aplicarea principiilor de mai sus în cazul de față*

50. Curtea observă de la început că tema în cazul de față are o natură foarte delicată și că efectele (potențiale) ale afirmațiilor incriminate depind până la un punct de situația din țara în care au fost făcute afirmațiile, la momentul și în contextul în care acestea au fost făcute. În consecință, și în ciuda unora dintre argumentele curților interne privind de exemplu durata căsătoriei în discuție, Curtea consideră astfel că autoritățile naționale au o marjă de apreciere largă în cazul de față, deoarece se află într-o poziție mai bună pentru a evalua care dintre afirmații sunt susceptibile de a tulbura pacea religioasă din țară.

51. Curtea observă că instanțele interne au considerat că afirmațiile petentei au fost făcute în „public” (vezi paragraful 14 *in fine* de mai sus). Într-adevăr, seminariilor li s-a făcut publicitate pe scară largă pe Internet și prin pliante. Cele din urmă au fost trimise de către liderul Partidului Libertății, de dreapta, și au vizat în special votanții tineri, seminariile fiind apreciate ca de „top” în cadrul unui „pachet educațional gratuit”. Intervenția petentei s-a intitulat „Informații de bază despre Islam” și ar fi trebuit să fie o analiză critică a doctrinei islamice, care includea o discuție cu participanții la seminar. Titlul dădea impresia – retrospectiv greșită – că seminariile includ informații obiective despre Islam. Se pare că orice persoană interesată se putea înscrie; nu era necesar ca persoana să fie membră al Partidului Libertății. Petenta nu putea deci să presupună că în cameră vor fi doar persoane cu o gândire similară care îi vor împărtăși opiniile foarte critice privind Islamul, ci ar fi trebuit să se aștepte că vor exista și persoane în audiență care ar putea fi ofensate de afirmațiile sale. Nu contează că doar treizeci de persoane au participat în medie. Afirmațiile petentei au fost înregistrate de un ziarist care a participat la seminar și al cărui angajator le-a raportat apoi procurorului (vezi paragraful 9 de mai sus).

52. Curtea reiterează că un grup religios trebuie să tolereze negarea de către alții a credințelor sale religioase și chiar promovarea de către alții a unor doctrine ostile credinței lor, atâta timp cât afirmațiile în discuție nu incită la ură sau intoleranță religioasă. Articolul 188 din Codul Penal (vezi paragraful 24 de mai sus) nu incriminează de fapt orice comportament care este probabil să rănească sentimentele religioase sau să fie blasfemitor, ci impune ca circumstanțele să stârnească o indignare justificată și să afecteze astfel protecția păcii și toleranței religioase. Curtea observă că instanțele interne au explicat pe larg de ce au considerat că afirmațiile petentei ar fi putut stârni o indignare justificată, și anume pentru că ele nu au fost făcute într-o manieră obiectivă cu scopul de a contribui la o dezbatere de interes public, ci pot fi privite doar ca având scopul de a demonstra că Mahomed nu este un subiect demn de venerație (vezi paragraful 22 de mai sus). Curtea este de acord cu această analiză.

53. Atunci când întreabă „Cum îi spunem, dacă nu pedofilie?” petenta, potrivit propriilor afirmații, citează o conversație avută cu sora sa, care era de opinie că „[trebuie] parafrazată [acuzația că Mahomed a fost pedofil], spusă într-un mod mai diplomatic”. Curtea observă că petenta s-a autodescriș ca o expertă în doctrina islamică, care ținuse deja seminarii de acest tip de ceva timp. Argumentul său că afirmațiile incriminate au fost făcute în contextul unei discuții animate și nu puteau fi retrase (vezi paragraful 34 de mai sus), nu este de aceea convingător (contrar situației din *Gündüz*, citat mai sus). Curtea prin urmare este de acord cu opinia curților interne că petenta trebuie să fi știut că afirmațiile sale se bazuau parțial pe fapte greșite și puteau stârni o indignare (justificată) altora. În acest context, Curtea reiterează că le este cerut Statelor Semnatore, prin obligațiile pozitive definite de Articolul 9 din Convenție, să asigure coexistența pașnică a grupurilor și persoanelor religioase și nereligioase sub jurisdicția lor prin asigurarea unei atmosfere de toleranță mutuală (vezi paragraful 44 de mai sus). Curtea susține afirmația Curții Regionale din hotărârea

acesteia din 15 februarie 2011 potrivit căreia prezentarea obiectelor de venerație religioasă într-o manieră provocatoare care poate răni sentimentele adeptilor acelei religii poate fi privită ca o violare cu rea-intenție a spiritului toleranței, care este una din bazele societății democratice (vezi paragraful 15 *in fine* de mai sus).

54. Curtea observă că tribunalele interne au categorizat afirmațiile incriminate ca judecăți de valoare, pe baza unei analize detaliate a formulării exacte a afirmațiilor (vezi, în particular, paragraful 18 de mai sus). Acestea au hotărât că petenta l-a etichetat subiectiv pe Mahomed ca paedofil din punct de vedere al preferinței sale sexuale generale, și nu și-a informat audiența în mod neutru privind contextul istoric, ceea ce în consecință nu a permis o dezbatere serioasă pe această temă (vezi paragraful 14-15 și 17-18 de mai sus). Curtea este de acord, de aceea, cu tribunalele interne că afirmațiile incriminate pot fi clasificate ca judecăți de valoare fără o bază în fapte suficientă. Chiar dacă acestea ar fi fost clasificate ca declarații de fapt, cum a insistat petenta, aceasta nu a adus nici o probă în această privință nici în timpul procedurilor interne nici în fața Curții.

55. Privind argumentul petentei potrivit căruia câteva afirmații individuale trebuie tolerate în cadrul unei discuții animate, Curtea consideră că ambalarea unor afirmații incriminatoare în cadrul unei exprimări de opinie altfel acceptabile și presupunerea că aceasta face afirmațiile care depășesc limitele permise ale libertății de exprimare să fie acceptabile nu este compatibilă cu Articolul 10 din Convenție. Mai mult, petenta a presupus greșit că atacuri nepotrivite împotriva grupurilor religioase trebuie să fie tolerate, chiar dacă sunt bazate pe fapte neadevărate (vezi paragraful 35 de mai sus). Din contră, Curtea a hotărât că afirmațiile bazate pe fapte (manifest) false nu se bucură de protecția Articolului 10 (vezi, *mutatis mutandis*, *Giniewski*, § 52, citat mai sus, și *Medžlis Islamske Zajednice Brčko și Alții c. Bosnie și Herzegovina* [GC], nr 17224/11, § 117, CEDO 2017).

56. În cele din urmă, Curtea reiterează că petentei i s-a cerut să plătească o amendă moderată de numai 480 EURO în total pentru cele trei afirmații făcute, deși Codul Penal ar fi permis o pedeapsă alternativă de până la șase luni de închisoare. Mai mult, amenda impusă a fost la limita de jos a intervalului permis de lege de până la 360 de zile-amendă, și anume numai 120 de zile-amendă, iar curțile interne au aplicat numai amenda per diem minimă de 4 EURO. Deși petenta nu avea cazier penal și aceasta a fost luat în considerare ca factor atenuant, încălcarea repetată a legii trebuia considerată un factor agravant. În aceste circumstanțe, Curtea nu consideră sancțiunea penală ca fiind disproporționată.

57. Curtea, în concluzie, hotărăște că în acest caz curțile interne au analizat pe larg contextul afirmațiilor petentei și au realizat un echilibru între dreptul acesteia la libertatea de exprimare și dreptul altora de protecție a sentimentelor lor religioase și de a se menține pacea religioasă în societatea austriacă. Acestea au discutat limitele permise ale criticii doctrinelor religioase față de denigrarea acestora, și au hotărât că afirmațiile petentei sunt susceptibile de a stârni o indignare justificată printre musulmani. În plus, Curtea consideră că afirmațiile incriminate nu au fost formulate într-o manieră neutră cu scopul unei contribuții obiective la dezbateră publică privind mariajele timpurii (în contrast cu *Aydın Tatlav și Giniewski*, ambele citate mai sus), ci au constituit o generalizare fără bază în fapte. Astfel, considerându-le în afara limitelor permisibile ale unei debateri obiective și clasificându-le ca un atac abuziv la adresa Profetului Islamului care putea stârni prejudecăți și pune în pericol pacea religioasă, curțile interne au ajuns la concluzia că faptele în discuție conțin elemente de incitare la intoleranță religioasă. Curtea acceptă că acestea au oferit suficiente motive relevante și hotărăște că ingerința în exercitarea drepturilor petentei stabilite de Articolul 10 reprezintă într-adevăr o nevoie socială presantă și a fost proporțională cu scopul

legitim urmărit.

58. Astfel, Curtea consideră că tribunale interne nu și-au depășit marja – largă – de apreciere în acest caz atunci când au condamnat petenta pentru defăimarea doctrinelor religioase. În consecință, nu a avut loc o violare a Articolului 10 din Convenție.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* reclamația admisibilă;
2. *Hotărăște* că nu a avut loc o violare a Articolului 10 din Convenție.

Redactat în limba engleză, și comunicată în scris pe data de 25 octombrie 2018, în temeiul articolului 77 §§ 2 și 3 din regulamentul Curții.

Claudia Westerdiek
Grefier

Angelika Nußberger
Președinte